II. Odvod k náhradní záloze.

K náhradní záloze mají býti odváděni, pokud se týká, do ní vřaděni:

1. kandidáti stavu duchovního;
2. podučitelé a učitelé;
3. držitelé zděděných hospodářství;
4. t. zv. reklamované osoby t. j. oni odvedení, již následkem rodinných svých poměrů osvobozeni bývají od pravidelné presenční služby, pokud kategorie tuto uvedené vyhovují požadavkům zákona branného §§ 31—34 a branných předpisů I. část §§ 45—59; dále
5. všichni méně schopní;
6. všichni nadpočetní (přespočetní) t. j. oni branci určité třídy věkové, kteří po náhradě celého kontigentu branců pro vojsko a zemskou obranu potřebných zbývají. Podle čísla, jež si každý branec vytáhne při losování, zařadí se mužstvo k náhradní záloze odvedené tím způsobem, že majitelé nižších čísel vřadí se k náhradní záloze vojska, kdežto majitelé vyšších čísel vřadí se k náhradní záloze zemské obrany.

III. Povinost služební.

Ti, kdož přímo byli k náhradní záloze vojska přiděleni, sloužiti musí po 10 let v náhradní záloze a po 2 léta v náhradní záloze zemské obrany. Mužstvo přidělené k náhradní záloze zemské obrany slouží však po 12 let v zemské obraně (ovšem jakožto náhradní záložníci). Neslouží však presenčně, nýbrž povolávají se v čas míru jen na osm neděl, z pravidla od 3. října toho roku, kdy odvedeni byli, k výcviku vojenskému a pak jen k občasným cvičením ve zbrani ve 3., 5. a 7. služebním roce (§ 39 bran. předpisů II. část) vždy na dobu nanejvýše čtyřnedělní a mimo to dostaviti se musí ke kontrolním shromážděním (§§ 12 a 13 zák. bran.).

Z ustanovení tohoto vyňati jsou dle § 31 zákona branného pouze kandidáti stavu duchovního.

IV. Povolání.

Náhradní záložníci povolávají se částečným nebo všeobecným rozkazem; dle zákona ze dne 31. května 1888 č. 77 ř. z. děje se částečné povolání na rozkaz císaře v míru a to tím způsobem, že povolání to může nastoupiti jen dle míry a na dobu skutečné a nezbytné potřeby, za všech okolností však jen na tak dlouho, pokud povolané mužstvo náleží ku třem prvním ročníkům náhradní zálohy nebo prvnímu ročníku zálohy. Všeobecné povolání jest totožno s mobilisací a uskutečňuje se na rozkaz Jeho Veličenstva (§ 12 odst. 5 zák. bran.).

V. Evidence.

Náhradní zálohu vedou v evidenci vojenská (zeměbranecká) doplňovací velitelstva okresní, kterým též přísluší povolávati náhradní záložníky k periodickým cvičením ve zbrani (i ke kontrolním shromážděním). Ve všech záležitostech týkajících se plnění služební povinnosti vojenské, jakož i co do povolení k sňatku (§ 138 I. díl služebních předpisů) podléhají náhradní záložníci vojska i zemské obrany příslušným doplňovacím okresním velitelstvům.

Záložny.

I. Historický rozhled.

Klasickým dokladem památného výroku Jungmannova, že národ učil se vždy od národa, jest vznik a rozšíření instituce záložen (výraz tento utvořen od prof. Dra. Jos. Durdíka) ve všech téměř civilisovaných státech

moderních. Počátek jakéhosi záloženského ruchu hledati sluší v Anglii, kdež r. 1843 spojilo se několik chudých tkalců, následkem vypuknuvší stávky uvedených ve svrchovanou bídu, za tím účelem, aby zřízeno bylo zvláštní svépomocné společenstvo potravní, jehož členové by v čas práce skládali na pětiprocentní úrok příspěvky na zřízení společného skladiště, ku společnému zakoupení mlýna a k založení výpomocné pokladny pro členstvo své. A právě těmto »spravedlivým zákopníkům rochdalským« (The equitable Pionneers of Rochdale), bezprostředním tvůrcům onoho typu společenstev potravních, náleží vůdčí myšlénka svépomoci hospodářské (t. zv. cooperation). Od nich přejal známý organisátor německý. Schulze myšlénku tuto a rozvedl ji v mohutný organisační veletok rozlivší blahodárné vlny své hned v počátcích po celé severní a střední Evropě. Schulze započal v činnosti svépomocné nejprve v rodišti svém Delitschi (r. 1850) sestaviv zvláštní společenstvo svépomocné a odtud řídil a hlásal myšlénky své; po právu nazýván jest »apoštolem svépomoci«. Známo jest, že ovšem první pokusy jeho setkaly se s nezdarem; teprve přimknutím k rozvinutým zatím zásadám anglických společenstev dovršil Schulze zplna program nauky své o záložnách zvlášť (vedle toho ovšem děkují Schulze-ovi původ a netušený rozvoj i společenstva zásobní, výrobní, skladní atd.). Rozvoj záložen dospěl až závratné výše jmenovitě ve Francii a do jisté míry v Německu samém. U nás v Rakousku ujaly se záložny dosti záhy; zvláště v Čechách znamenati jest čilý ruch záloženský hlavně přičiněním F. Šimáčka. Tak již r. 1858 ve Vlašími zřízena první česká záložna, r. 1859 v Písku a v Čáslavi (na Moravě jest nejstarší česká záložna v Přerově). Ovšem že v novější době kráčí svépomocná akce též v duchu soustavy druhého, do jisté míry od zásad Schulzových se odchylujícího ekonoma Reiffeisena; avšak myšlénka prvotní neutrpěla, majíc nyní jen jinou formu svého vtělení a směřujíc k témuž cíli: povznésti malovýrobu (maloživnostníky a rolníky).

II. Podstata a účel záložen.

Záložny jeví se býti jedním z plodů socialního hnutí a reformačních snah druhé poloviny tohoto století; výhody velkokapitalismu nutkaly přímo k asociaci kapitálu tříd méně zámožných a více méně na sebe odkázaných. Hlavními formami této spolčovncí akce kapitálu jsou pak tyto:

a) jak právě naznačeno, záložny, kteréž mají podporovati a povznášeti živnosti a zemědělství;

b) banky (úvěrní, eskomptní, živnostenské, cedulové, depositní), jichž cílem předním jest výdělek a protož jsou to většinou podniky výdělkové;

c) spořitelny.

Záložny, jakožto ústavy svépomoci, jakožto ústavy zabývající se po výtce poskytováním a usnadňováním úvěru (ku př. tím, že přiimají vklady v každé výši a zúrokují je určitou měrou úrokovou, nebo že poskytují zápůjčky na úvěr směnečný, na úvěr krytý, hypotekární, stavební, na cenné papíry atd.), označují se různě dle účelu svého a dle kruhu osob, jimž sloužiti mají; jsou to zejména:

aa) záložny občanské (obchodní, rolnické atd.), společenstva to, jichž členové ručí za závazky společenstevní obmezeně nebo neobmezeně; podle toho jsou záložny některé společenstva s ručením obmezeným, jiné pak s ručením neobmezeným;

bb) okresní hospodářské záložny, které povstaly z někdejších kontribučenských fondů (viz čl. »Záložny okresní hospodářské«);

cc) spolky (pokladny, záložny) Reiffeisenské, jichž myšlénkou jest vzájemný úvěr mezi určitými třídami společenskými nebo zájmy místní (blaho místní obce, povznesení místních živnostníků a zvlášť rolníků, srv. blíže o tom čl. »Úvěr zemědělský«).

Při některých záložnách zřízeny jsou podniky pobočné, jakož zastavárny a pod.

Účelem založen jest hlavně posloužiti středním, chudším vrstvám národa společným úvěrem do živností a hospodářství za mírných podmínek potřebného kapitálu. Pomocí těchto peněžních ústavů má řemeslnictvo vážně ohrožené v existenci své výrobou tovární zachováno a podporováno býti, rolnictvo pak uchráněno od závislosti na cizích, zhusta lichvářských penězích, jemu dostati se má z kruhů jemu nejbližších potřebných obnosů na investici do podniků a závodů zemědělských. Tímto způsobem zachováno býti může jmění národní neztenčené, jen tak povznésti se dá domácí obchod a průmysl ve všech odvětvích svých. Leč záložny, jsouce odleskem a důkazem vlastní iniciativy v základních a nejdůležitějších druzích lidské činnosti (zemědělství a živnosti), vystupují jako výborný prostředek sebevýchovy a mravního zdokonalování vrstev nejširších; kde se ujaly záložny na zdravých základech a kde správa jejich v rukou dobrých spočívá, tam povznáší se obec, kraj a země finančně i duševně a můžeme jen z občasných zpráv výročních i z novinářských výkazů přesvědčiti se nejlépe o tom, že naše záložny stojí v čele národního a národohospodářského života. Záložny podporují umění, vědy i ústavy dobročinné a podnikají namnoze i náklady, které větším dílem jiné, rozsáhlejší korporace, jmenovitě země nebo stát postihnouti by měly. Většina záložen našich prosperuje skvěle a mnohé přestály z nich těžké krise, zejména onu osudnou krisi peněžní z r. 1873, způsobenou na vídeňské burse.

III. Právní poměry. Viz čl. Společenstva výdělková a hospodářská.

IV. Právo berní.

Dle zákona říšského o přímých daních osobních ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z. (hlava II.) a prováděcího nařízení k tomuto zákonu ze dne 25. května 1897 č. 124 ř. z. osvobozeny jsou od daně výdělkové pokladny reiffeisenské a podobné úvěrní a záložnenské spolky, kteréž příslušným zákonným požadavkům dosti činí. Požadavky tyto uvedl zákon ze dne 1. června 1889 č. 91 ř. z. a zde sluší co do podrobného vypočtení jejich poukázati ke čl. »Podniky veřejně účtující a jich zdanění« (srv. též § 84 lit. *e* cit. zák. z r. 1896 č. 220 ř. z.). Podobné ústavy jsou též subjektivně, jakožto příjemci úroků dle § 125 cit. zák. z r. 1896 osvobozeny od daně důchodové. Ministerstvo financí vyslovilo se též, že úroky z podílů závodních osvobozeny mají býti od daně důchodové, nikoli však úroky ze spořitelních vkladů, ze kterých sráží se daň důchodová (srv. rozh. min. fin. z r. 1898 č. 8158).

Co do osvobození od daně výdělkové, a co do způsobu i podmínek tohoto osvobození srv. čl. »Podniky veřejně účtující a jich zdanění«. K tomu dodatkem budiž připojeno, že zákonu rozhodným momentem pro rozlišování společností výhod požívajících od společností, kteréž výhod těch účastny nejsou, jest ta okolnost, zda společnosti ty ve skutečnosti nebo dle stanov obmezují obchod svůj na vlastní členy své čili nic (srv. § 85 cit. zák. z r. 1896).

Od daně důchodové jsou záložny (a podobné úvěrní ústavy) osvobozeny, pokud přijímají úroky a důchody k přiznání povinné, dále pokud jde o vyplacené nebo k dobru připsané závodní podíly (srv. co svrchu řečeno bylo a § 125 č. 6 cit. zák. z r. 1896). Ostatně viz čl. Společenstva výdělková a hospodářská.

V. Statistika.

Jakého rozvoje nabyly záložny v Rakousku, možno posouditi zejména z těchto dat za rok 1896 zjištěných (srv. blíže velice důkladný spis tajemníka záložen Schreyera »Statistika záložen českých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za r. 1896«): V roce 1896 bylo totiž v celém Rakousku 3121 záložen; z toho připadá na Čechy 693 záložen, na Moravu 520, na Slezsko 126, na Halič 435, na Dolní Rakousy 535 (Vídeň sama má 89 záložen), na Horní Rakousy 128, na Solnohrady 24, na Štýrsko 145, na Korutany 75, na Krajinu 58, na Přímoří 34, na Tyroly 269, na Bukovinu 63 a na Dalmácii 4 záložny.

Nejutěšenější obraz poskytuje ovšem tedy království naše; ze všech záložen těchto (3121) nejlépe se daří třem záložnám, máme-li na zřeteli vykázaný obrat peněžní v roce 1896 v ústavě se uskutečnivší a sice jest to: záložna vinohradská (přes 8 milionů zlatých), duchcovská (přes 3 miliony zlatých) a krakovská záložna (přes 2 miliony zlatých).

Záložny okresní hospodářské.

I. Dějinný vývoj.

Rada, kterou dle svědectví Genese dal Josef Faraonovi, aby shromáždil přebytky sedmi úrodných let do zásobáren pro příštích sedm neúrodných roků, byla v jednotlivých korunních zemích již na počátku minulého století prakticky prováděna. Nejstarší organisací toho druhu byl asi osminový fond k vydávání žita založený v Dol. Rakousku říš. knížetem Antonínem Florianem z Lichtensteinu a na Lichtensteinu r. 1713 pro poddané dřívějších panství Feldsberku, Rabensburku a Wilfersdorfu. Patentem ze dne 9. července 1788 nařídil císař Josef II., aby tyto ústavy v Čechách a na Moravě na jednotlivých panstvích a statcích zavedené, jichž blahodárné působení na rolníka se uznávalo, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku byly všeobecně zřizovány. Každý poddaný, který se zabývá rolnictvím, má býti přidržán odváděti jednu třetinu své roční potřeby ze čtyř druhů: »pšenice, žita, ječmene a ovsa« v zrní semenném do obecních sýpek a to po tři léta za sebou činiti, aby v tomto čase tak velká zásoba byla zjednána, jakéž třeba jest k roční zimní i letní setbě. K uschování těchto zásob má se užiti starých zámků, zavřených kostelů, prázdných klášterů a kde jich není, mají se zříditi zvláštní sýpky. Zásoby mají sloužiti k tomu, »aby potřebného rolníka v případu nouze podporovaly a jej následkem toho proti nouzi a nedostatku chránily«. Přebytečná zásoba obilí po uhražení ročních potřeb zbývající má se prodati za tržní cenu a výtěžek uložiti ve veřejných fondech nebo proti dostatečné jistotě u poddaných. Obilní fondy a peněžní obilní fondy (kontribuční fondy) tímto způsobem z příspěvků poddaných utvořené, tvoří základ dnešních okresních hospodářských záložen. Po zrušení poddanského svazku patentem ze dne 7. září 1848 bylo zřízení kontribučních fondů podrženo a za zvláštní úrodnosti roku 1849 výnosem ministerstva zemědělství a hornictví ze dne 19. července 1849 č. 331 ř. z. opětně upozorněno na nutnost shromažďování zásob v jednotlivých obcích zakládáním obilních úsporných sýpek. Teprve v letech 60tých